

MĚSÍČNÍK
PRO SVĚTOVOU
LITERATURU

89 Kč

www.SVETOVKA.cz

#10 2022

PLAV

Xuân Quỳnh

Vlna

Trinh T. Minh-ha

Lovecidal

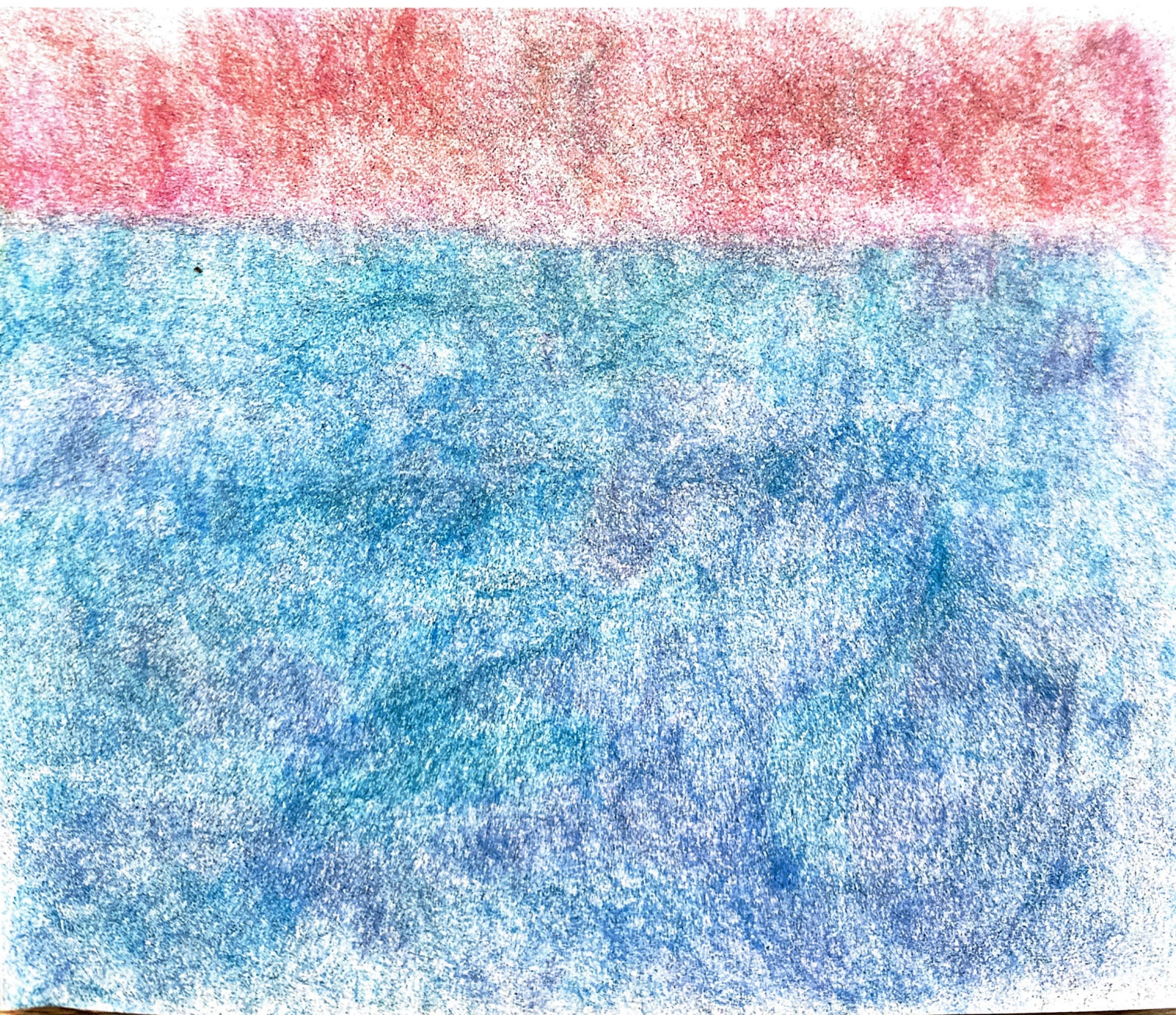
Thanh-Vân Tôn-Thât

Dřívější země

Marque-Lin

Porodní bába proletariátu

DEZ-ORIENT

Proti pasivitě

Nhất Linh a Xuân Quỳnh

Z vietnamštiny přeložila a úvodními poznámkami doprovodila Julie Lien Vrbková

Následující blok představuje dva příklady důslednějšího přístupu k feministickým tématům ve vietnamské literatuře. Oběma je společná ostrá kritika konfuciánské morálky, která měla ve vietnamské společnosti počátku 20. století velmi silné postavení. Rigidní patriarchální pojetí vztahu mužů a žen vyvolalo ze strany skupiny Vlastní silou odmítavou reakci založenou na zkušenosti se západními hodnotami. V básních spisovatelky Xuân Quỳnh dochází k převrácení konvenčního pojetí ženské pasivity a mužské aktivity. Texty, které se ve Vietnamu stále těší velké oblibě, lze číst jako formy emancipace, které mají styčné body s feminismem západního typu, ale odlišnou historii a možná i směřování.

I.

Nhất Linh a literární skupina Vlastní silou

Když se v roce 1930 vracel Nhất Linh ze studia ve Francii do Hanoje, měl v plánu založit vietnamské noviny. Po vzoru francouzského listu *Le Rire* chtěl založit noviny *Tiếng cười* (Smích), protože k tomu ale nedostal povolení, rozhodl se roku 1932 převzít vedení literárního časopisu *Phong húa* (Zvyky). Do redakčního týmu přizval své blízké přátele, jako byli Khái Hưng, Tú Mỡ, pak také své literárně nadané bratry Hoàngà Đạo a Thạcha Lama. S těmito a dalšími spisovateli pak roku 1933 založil literární skupinu Vlastní silou. Ve svých dílech, převážně románech, odkrývali problémy nekonformních jednotlivců v tradiční konfuciánské vietnamské společnosti. Jedním z ústředních témat literární skupiny Vlastní silou bylo také postavení žen.

V jejich dílech jsou často zobrazovány postavy silných žen, které převyšují své mužské protějšky nejen morálními kvalitami, ale často i schopnostmi a inteligencí. Jako příklad lze uvést postavu Loan z románu *Đoạn Tụyệt* (Přetrhání vazeb, 1935), jejíž moderní názory a píle ve studiu výrazně kontrastují s omezeností jejího manžela. Výrazným rysem ženských postav románů a povídek Nhất Linhe a jeho přítele Khái Hunga je pak ochota k sebeobětování. Hlavní postava Lạc v povídce *Anh phải sống* (Ty musíš žít, 1933) obětuje za záchranu svého manžela dokonce i vlastní život. Postava Mai z Khái Hungova románu *Nữ chúng xuân* (Vprostřed jara, 1934)

obětuje možnost žít vedle milovaného manžela kvůli zachování svých morálních zásad. Postavy žen jsou ochotné vzdorovat společenskému tlaku a konfuciánské morálce, se kterou často nesouhlasí. Například postava mladé vdovy Nhung z románu *Lạnh lùng* (Samota, 1936) se bouří proti společenským konvencím své doby a nátlaku ze strany matky zemřelého manžela a vlastních příbuzných, kteří ji nutí, aby po zbytek života setrvala ve vdovském stavu.

Báseň *Cái vui ở đời* (Radost ze života) vyšla roku 1932 v časopise *Phong Hóa*. Jedná se o jednu z nemnoha básní, kterou Nhất Linh napsal pod vlivem hnutí Thơ mới (Nová poezie).

Báseň *Im lặng* (Mlčení) nechal otisknout v 9. čísle časopisu *Văn hóa ngày nay* (Současná kultura) na jaře roku 1959, tedy čtyři roky před svou smrtí dne 7. července 1963. Když byl Nhất Linh den před zahájením soudního procesu týkajícího se jeho údajného zapojení do atentátu na prezidenta Ngô Đình Diệma dotázán, jaký zastává postoj k přelíčení, které se mělo konat následujícího dne, Nhất Linh odpověděl, že si vybere mlčení (*im lặng*), označil tedy svůj postoj stejnými slovy jako v názvu nedávné básně. Ještě toho večera se rozhodl dobrovolně ukončit svůj život sebevraždou.

Nhất Linh

Radost ze života

Jednoho letního rána
Byla práce dokončena
Lidé odpočívají
Na zahradě zalité slunečním svitem

Všude kolem lotosy s bílými skvrnkami
Několik trsů kanangy šíří vůni
Na příjemně chladivé cestě
Sluneční paprsky se proplétají jako vyšité květiny

Zpěv kruhoočka připomínající dávnou píseň
Světle červená střecha domu
Až dnes vidím tu radost
Tu radost ze života

Mlčení

Jarní odpoledne prosycené vůní
Na mechovém dvoře zbývá ještě trochu zlatavého světla
Den končí, kolem věci, lidé, tiché postavy
Odpolední vítr se tiše dotýká každého lístku

V dále kopce pnoucí se do výše
Třpytící se řeka... rybářská loď... vystupuje z mlhy
Posadím se a mlčky vzhlednu do naprostého ticha

Aby se ta nekonečná krása nebe a země
Vměstnala do páru očí
Naše srdce pak bude volné
Jako by nic nechtělo, nikoho nemilovalo

Beze smutku, vzpomínek i tužeb
Všude jen ten prázdný klid
Jako když se zrnka soli
Rozpustí v misce

II.

Xuân Quỳnh a zobrazení ženy

Xuân Quỳnh je současnými literárními vědci řazena mezi spisovatelky inspirované feminismem. Její dílo tvoří z velké části milostná poezie, ve které se zabývá vztahem mezi mužem a ženou. Básniřčin pohled na ženu a její postavení se nicméně vymyká tradičnímu vnímání vietnamských žen. Lze to ukázat na příkladu básně *Sóng* (Vlna) ze sbírky *Hoa đoc chiển hào* (Květiny podél válečných zákopů, 1968), která je jedním z nejznámějších a čtenáři nejoblíbenějších autorčiných textů.¹ Metafora personifikované vlny směřující ke břehu jako ženy toužící po jejím milovaném je chápána jako obrácení tehdejší ustálené symboliky ženské pasivity, tradičně přirovnávané k břehu, a mužské aktivity, přirovnávané k pohybu vlny. Xuân Quỳnh představuje ženské já jakožto plně aktivní a živoucí sílu, schopnou zastávat dominantní postavení v partnerském vztahu.

Zajímavá je v tomto kontextu také *Thơ vui về phái yếu* (Veselé báseň o slabém pohlaví), která poukazuje na postavení ženy v soudobé společnosti ve vztahu k mužům a vyzdvihuje silné stránky žen, které dokážou plnit mnoho úloh v rodině a ve společnosti i přes všechny překážky.² V jiných básních pomocí symboliky poukazuje na zranitelnost žen ve společnosti i v rodině.

V básni *Tự hát* (Sama si zpívám) Xuân Quỳnh popsala lásku jako transcending cit, kterému ani smrt není schopna vytyčit hranice. V závěru sice přiznává vlastní smrtelnost, přesto věří, že hluboká láska ukotvená v jejím díle přetrvá její vlastní skon. Při každém dalším čtení tak má její láska zobrazená v poezii možnost opět ožít jako odraz jejího silného citu v nitru čtenářů. I v tom může spočívat hodnota autorčiny poezie, přesahující časový horizont jednoho života.

Xuân Quỳnh

Vlna

Bouřlivá a jemná
Hlučná a tichá
Vlna sama sobě nerozumí
Vlna našla cestu až na konec oceánu

Ach, ta vlna ve dnech minulých
A pak též v těch pozdějších
Horoucí touha po lásce
Žhne v mladistvých hrudích

Před nekonečně se vlnícími vlnami
Myslím na tebe, sebe
Myslím na velké moře
Odkud ta vlna přišla?

Tu vlnu vzedmul vítr
Odkud přišel ten vítr?
Já už také nevím
Odkdy se milujeme

Vlna hluboko pod hladinou
Vlna na hladině
Ach, ta vlna touží po břehu
Ve dne v noci nemohu spát
Celé mé srdce myslí na tebe
Jak ve snění, tak v bdění

Ať již mířím na sever
Nebo naopak na jih
Ať jsem kdekoliv, mé myšlenky směřují
Jen jedním směrem – k tobě

Tam v oceánu
Jsou statisíce těch vln
Každá z nich dojde ke břehu
Navzdory všem překážkám

I když je život tak dlouhý
Roky, měsíce i tak dál uplývají
Jako na rozlehlém moři
Oblaka do dále odlétají

¹ Symbolem vlny v básni Xuân Quỳnh se ve své studii *Nữ quyền qua dịch chuyển kí hiệu „Sóng“ của Xuân Quỳnh* (Feminismus v posunu významu symbolu Vlny u Xuân Quỳnh) zabývá Lê Huy Bắc. Text je dostupný také na webových stránkách Fakulty filologie Univerzity pedagogiky v Hanoji: http://nguvan.hnue.edu.vn/Nghiên-cứu/Văn-học-nước-ngoài/p/nu-quyen-qua-dich-chuyen-ki-hieu-song-cua-xuan-quynh-1322?fbclid=IwAR1zZ40uH_hXMIwyHom84FWatoBN-DOIHO4NtjcDd1eTE4EjlCq6sw7qF2RA.

² Feminismem v kontextu tvorby Xuân Quỳnh se nedávno zabýval například vědecký časopis *Tia Sáng* (Papřsek světla): <https://tiasang.com.vn/van-hoa/cam-hung-nu-quyen-trong-tho-xuan-quynh-3877/>.

Jak jen se může rozdělit
Na sto menších vlnek?
Uprostřed nedozírného moře lásky
Ještě za tisíce let budou narážet na jeho břeh

Kdybych zítra básně již více nepsala
Kdybych zítra básně již více nepsala
Život by byl opět poklidný
Den za dnem by plynul na tiché ulici
Bez trápení, bez radosti i úžasu.

Zmokne mi oděv pod přivalem jarního deště
Necítím ale žádné další chvění
Přijde zima, ani si na sebe nevzpomeneme
Nebudu cítit nadšení, když léto přijde dříve
Dnešní příhoda se promění ve vzpomínku
Barva hořícího stromu podél naší cesty již mě více neupoutá.

Vítr z těchto míst nepřenáší chlad na tamta místa
Slova lásky ztratila svou sílu
Již nerozumím zvukům vzdalujícího se vlaku
Ani tvému srdci, když odjíždíš na dalekou cestu
Více již nemyslím na ta nádraží
Ani na místa, kde jsem byla
Či na místa, na která jsem ještě nevzkročila.
Tvá touha se mísí s mořskými vlnami
Vlna u břehu více nevstoupí do mé mysli.

Až si jednoho dne opět budu číst verše
Jejich melodie mi více nebudou znít jak tóny hudby
Z jakékoliv silné tužby se mi zamotá hlava
Jak měsíce, roky uplývají, vzpomínka na ně bledne
Jako schránka, ve které není ani jediný dopis
Ten podivuhodný plamen vyprchá, nebude více ani barev
plynoucích oblaků.

Ach modrá nebesa – vracím vše nekonečnu
Nebesa ztratila svou modř v hloubce mých očí plných modří
A ani ty již nebudeš moct být v mé bytosti
Kdybych zítra básně již více nepsala!

Sama si zpívám

Není nerozumné, že pro mne má cenu zlata
Myslím své srdce, vždyť ty jej znáš
Vím, že opovrhuješ materiálními věcmi
A tak jestli je potřeba, hned ho prodej

Ani bych nechtěla, aby se podobalo slunci
Protože slunce zhasne, když se připozdívá
To bys pak byl v dlouhých tichých nocích sám
A tvé srdce by bylo od mého vzdálené

Vrátím se k pravé podstatě svého srdce
Dokážu vzkřísit zemřelé červené krvinky
Dokážu znovu nalézt věci ztracené
Dokážu zkrátit vzdálenost slov lásky

Vrátím se k pravé podstatě vlastního srdce
Dokážu prahnout po věcech, po kterých toužíš
Dokážu být dojatá z mnoha dojmů
Dokážu tě milovat a být tebou milována

Pročpak je o letošním podzimu tolik bouří
Okna ve vlacích nejsou zavřená
Rozlehlá tmavá pole jsou neobdělaná
Bez tebe se cítím sama, jako bych bloudila v hlubokém lese

Dělám si starosti před dalekou cestou
Mé srdce buší nevyřknutelnými slovy
Mé srdce překotně tlučte hladu
Každý oheň plane vprostřed osamění

Vrátím se k pravé podstatě svého srdce
Každý z masa a krve jej má
A přestane bít, když život dojde svého konce
Má láska k tobě ale mou smrtí neskončí.

Originály:

Nhật Linh. „Cái vui ở đời“. *Phong hóa*. 1932: [číslo stránek nezjištěna].

Nhật Linh. „Im lặng“. *Văn hóa ngày nay* 2. 9. 1959: 35.

Xuân Quỳnh. „Sóng“, „Nếu ngày mai không làm thế nữa“, „Tự hát“. *Thơ Xuân Quỳnh*.

Đông Nai: Nhà xuất bản Đồng Nai, 2002. 36–39, 84–86, 131–134.

Nhất Linh

Nhất Linh (1905–1963) se narodil v provincii Hải Dương v rodině konfuciánského učence. Studoval v Hanoji na Protektorátním lyceu (Lycee du Protectorat) a později také malířství na Institutu krásného umění Indočíny (Cao đẳng Mỹ thuật Đông Dương). V roce 1926 studii zanechal a odjel do Saigonu, kde se chtěl věnovat žurnalistice. Protože mu ale hrozilo vězení kvůli účasti na pohřbu známého vietnamského reformátora Phan Chu Trinh, utekl do Kambodže. Od roku 1927 studoval ve Francii. Od roku 1932 vedl v Hanoji literární časopis *Phong hóa*, roku 1936 založil časopis *Ngày nay* (Současnost). Spolu se spisovateli Khái Hưngem, Tú Mỡem a dalšími založil roku 1933 literární skupinu Vlastní silou, která si dala za cíl posilovat myšlenku individuální svobody, často v souvislosti s ostrou kritikou hodnot tradiční konfuciánské společnosti.

Xuân Quỳnh

Xuân Quỳnh (1942–1988) se narodila v Hadongu, který je dnes součástí Hanoje. Studovala na literární akademii a pak se věnovala žurnalistice, pracovala v několika redakcích novin a časopisů, např. v časopise *Phụ Nữ Việt Nam* (Vietnamská žena). Roku 1973 se vdala za slavného vietnamského dramatika a básníka Luru Quang Vũa (1948–1988). Jejich vztah ji inspiroval k psaní milostné poezie, která je vietnamskými čtenáři dodnes oblíbená. Xuân Quỳnh zahynula v létě roku 1988 spolu se svým manželem a synem při automobilové nehodě v provincii Hải Dương.

Julie Lien Vrbková

Julie Lien Vrbková (* 1984, Praha) se v průběhu doktorského studia na Katedře literatury na Univerzitě sociálních a humanitních věd v Hanoji (od r. 2012) kromě vietnamské literatury zabývala také metodami výuky evropských jazyků pro vietnamské mluvčí. V roce 2017 se vrátila do ČR, kde se nyní věnuje výuce češtiny a vietnamštiny, překladatelství, interkulturnímu vzdělávání, vytváření metodiky výuky českého jazyka pro vietnamské mluvčí a přednáškové činnosti týkající se specifík češtiny vietnamských mluvčích. Od roku 2018 pracuje jako interkulturní expert pro vietnamskou komunitu v interkulturní sekci Magistrátu města Brna. Od roku 2021 vyučuje vietnamistiku na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.